

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

3 decembrie 2020*

„Recurs – Regulamentul (CE) nr. 1107/2009 – Introducerea pe piață a produselor fitosanitare – Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2017/2324 – Reînnoirea aprobării substanței active glifosat – Articolul 263 TFUE – Calitate procesuală activă a unei entități regionale – Afectare directă”

În cauza C-352/19 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 1 mai 2019,

Région de Bruxelles-Capitale, reprezentată de A. Bailleux, avocat,

recurentă,

cealaltă parte din procedură fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de X. Lewis, F. Castillo de la Torre, I. Naglis și F. Castilla Contreras, în calitate de agenți,

pârâtă în primă instanță,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul J.-C. Bonichot (raportor), președinte de cameră, domnul L. Bay Larsen, doamna C. Toader și domnii M. Safjan și N. Jääskinen, judecători,

avocat general: domnul M. Bobek,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 16 iulie 2020,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Prin recursul formulat, Région de Bruxelles-Capitale solicită anularea Ordonanței Tribunalului Uniunii Europene din 28 februarie 2019, Région de Bruxelles-Capitale/Comisia (T-178/18, nepublicată, denumită în continuare „ordonanța atacată”, EU:T:2019:130), prin care acesta a respins ca inadmisibilă

* Limba de procedură: franceza.

acțiunea sa având ca obiect anularea Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2017/2324 al Comisiei din 12 decembrie 2017 de reînnoire a aprobării substanței active glifosat, în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 1107/2009 al Parlamentului European și al Consiliului privind introducerea pe piață a produselor fitosanitare, și de modificare a anexei la Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 540/2011 al Comisiei (JO 2017, L 333, p. 10, denumit în continuare „actul în litigiu”).

Cadrul juridic

- 2 Potrivit considerentelor (10), (23), (24) și (29) ale Regulamentului (CE) nr. 1107/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 octombrie 2009 privind introducerea pe piață a produselor fitosanitare și de abrogare a Directivelor 79/117/CEE și 91/414/CEE ale Consiliului (JO 2009, L 309, p. 1):

„(10) În compoziția produselor fitosanitare ar trebui incluse numai substanțele cu utilitate demonstrată pentru producția vegetală și care nu ar trebui să exercite niciun efect nociv asupra sănătății umane sau animale și niciun efect inacceptabil asupra mediului. Pentru a obține același nivel de protecție în toate statele membre, decizia cu privire la acceptabilitatea sau inacceptabilitatea acestor substanțe ar trebui să fie luată la nivel comunitar, pe baza unor criterii armonizate. Aceste criterii ar trebui să se aplice pentru prima aprobare a unei substanțe active în conformitate cu prezentul regulament. Pentru substanțele active deja aprobate, criteriile ar trebui să se aplice începând cu reînnoirea sau revizuirea aprobărilor.

[...]

(23) Produsele fitosanitare care conțin substanțe active pot avea o multitudine de compoziții și pot fi utilizate pentru diverse plante și produse vegetale, în condiții agricole, fitosanitare și de mediu (inclusiv climatice) diferite. Prin urmare, autorizațiile pentru produsele fitosanitare ar trebui să fie acordate de către statele membre.

(24) Dispozițiile care reglementează acordarea autorizațiilor trebuie să asigure un nivel ridicat de protecție. În special, atunci când se acordă autorizații pentru produse fitosanitare, obiectivul protejării sănătății umane și animale, precum și a mediului ar trebui să primeze față de obiectivul îmbunătățirii producției vegetale. În consecință, înainte ca produsele fitosanitare să fie introduse pe piață, este necesar să se demonstreze că acestea prezintă beneficii evidente pentru producția vegetală și că nu exercită niciun efect nociv asupra sănătății umane sau animale, inclusiv asupra sănătății grupurilor vulnerabile, precum și că nu prezintă niciun efect inacceptabil asupra mediului.

[...]

(29) Principiul recunoașterii reciproce reprezintă unul dintre instrumentele asigurării liberei circulații a mărfurilor în interiorul Comunității. Pentru a evita repetarea anumitor operații, a reduce sarcinile administrative pentru industrie și pentru statele membre și pentru a asigura o disponibilitate mai armonizată a produselor fitosanitare, autorizațiile acordate de către un stat membru ar trebui să fie acceptate de celelalte state membre în care există condiții agricole, fitosanitare și de mediu (inclusiv climatice) comparabile. Prin urmare, pentru a facilita un astfel de sistem de recunoaștere reciprocă, Comunitatea ar trebui să fie împărțită pe zone caracterizate de astfel de condiții comparabile. Cu toate acestea, condițiile legate de mediu și agricultura specifice teritoriului unui stat membru sau al mai multor state membre ar putea impune ca, la cerere, statele membre să recunoască sau să modifice autorizația eliberată de un alt stat membru sau să refuze să autorizeze produsul fitosanitar în cauză pe teritoriul acestora, în cazul în care aceasta se justifică prin condiții specifice care țin de mediu sau de agricultură sau în cazul în care nivelul ridicat de protecție a sănătății umane și animale, precum și a mediului, cerut de

prezentul regulament, nu poate fi respectat. De asemenea, ar trebui să fie posibil să se impună condiții corespunzătoare în ceea ce privește obiectivele stabilite prin planul de acțiune național adoptat în conformitate cu [Directiva 2009/128/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 octombrie 2009 de stabilire a unui cadru de acțiune comunitară în vederea utilizării durabile a pesticidelor (JO 2009, L 309, p. 71)].”

3 Articolul 20 alineatele (1) și (2) din acest regulament prevede:

„(1) Se adoptă un regulament în conformitate cu procedura de reglementare menționată la articolul 79 alineatul (3), prin care:

(a) se reînnoiește aprobarea unei substanțe active, cu condiția îndeplinirii anumitor cerințe și restricții, dacă este cazul, sau

(b) nu se reînnoiește aprobarea unei substanțe active.

(2) [...]

În cazul retragerii aprobării sau în cazul în care aprobarea nu este reînnoită datorită unor riscuri imediate legate de sănătatea umană, sănătatea animală sau de mediu, produsele respective fitosanitare se retrag de pe piață imediat.”

4 Potrivit articolului 36 din regulamentul menționat:

„(1) Statul membru care examinează cererea realizează o evaluare independentă, obiectivă și transparentă în lumina cunoștințelor științifice și tehnice actuale, utilizând documentele orientative disponibile la momentul depunerii cererii. Acesta oferă tuturor statelor membre din aceeași zonă posibilitatea de a prezenta observații de care urmează să se țină seama în cadrul evaluării.

[...]

(2) Statele membre în cauză acordă sau, respectiv, refuză autorizațiile pe baza concluziilor evaluării efectuate de către statul membru care examinează cererea, în conformitate cu dispozițiile articolelor 31 și 32.

(3) Prin derogare de la dispozițiile alineatului (2) și în conformitate cu legislația comunitară, pot fi impuse condiții adecvate cu privire la cerințele menționate la articolul 31 alineatele (3) și (4) și alte măsuri de reducere a riscurilor care decurg din condiții specifice de utilizare.

În cazul în care preocupările unui stat membru legate de sănătatea umană sau animală sau de mediu nu pot fi controlate prin stabilirea unor măsuri naționale de reducere a riscului menționate în primul paragraf, statul membru poate recurge la refuzul autorizării pentru produsul fitosanitar pe teritoriul său în cazul în care, având în vedere împrejurările specifice legate de mediu și de agricultură, are motive temeinice pentru a considera că produsul în cauză încă prezintă un risc inacceptabil pentru sănătatea umană sau animală sau pentru mediu.

[...]”

5 Articolul 40 din același regulament, intitulat „Recunoașterea reciprocă”, prevede, în cadrul condițiilor pe care le stabilește, posibilitatea ca titularul unei autorizații acordate în conformitate cu articolul 29 să solicite autorizarea aceluiași produs fitosanitar într-un alt stat membru.

6 Articolul 41 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1107/2009 prevede:

„Statul membru căruia i se adresează cererea în temeiul articolului 40 autorizează, după examinarea cererii și a documentelor însoțitoare menționate la articolul 42 alineatul (1), ținând seama de circumstanțele specifice de pe teritoriul său, produsul fitosanitar în cauză în aceleași condiții ca și statul membru care examinează cererea, cu excepția cazurilor în care se aplică articolul 36 alineatul (3).”

7 Articolul 43 din acest regulament prevede:

„(1) O autorizație se reînnoiește în baza unei cereri depuse de către titularul autorizației, cu condiția ca cerințele prevăzute la articolul 29 să fie în continuare îndeplinite.

(2) În termen de trei luni de la reînnoirea aprobării unei substanțe active, a unui agent fitoprotector sau a unui agent sinergic din compoziția produsului fitosanitar, solicitantul prezintă următoarele informații:

[...]

(5) Statele membre iau o hotărâre cu privire la reînnoirea autorizației pentru un produs fitosanitar în termen de maximum douăsprezece luni de la reînnoirea aprobării pentru substanța activă, agentul fitoprotector sau agentul sinergic din compoziția produsului fitosanitar.

(6) În cazul în care, din motive independente de voința titularului autorizației, statul membru în cauză nu adoptă nicio hotărâre cu privire la reînnoirea autorizației înainte de expirarea acesteia, autorizația se prelungește pentru perioada necesară finalizării examinării și adoptării unei hotărâri cu privire la reînnoire.”

8 Articolul 78 alineatul (3) din regulamentul menționat prevede adoptarea unui regulament cuprinzând o listă a substanțelor active incluse în anexa I la Directiva 91/414/CEE a Consiliului din 15 iulie 1991 privind introducerea pe piață a produselor de uz fitosanitar (JO 1991, L 230, p. 1, Ediție specială, 03/vol. 10, p. 30), iar aceste substanțe se consideră aprobate în conformitate cu același regulament.

Istoricul litigiului

Cu privire la aprobarea substanței active glifosat de către Uniunea Europeană

9 Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 540/2011 al Comisiei din 25 mai 2011 de punere în aplicare a Regulamentului (CE) nr. 1107/2009 al Parlamentului European și al Consiliului în ceea ce privește lista substanțelor active aprobate (JO 2011, L 153, p. 1) a adoptat lista prevăzută la articolul 78 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1107/2009. Glifosatul figura pe această listă, având o dată de expirare a perioadei de aprobare stabilită la 31 decembrie 2015.

10 Prin Regulamentele de punere în aplicare (UE) 2015/1885 al Comisiei din 20 octombrie 2015 de modificare a Regulamentului de punere în aplicare (UE) nr. 540/2011 în ceea ce privește prelungirea perioadelor de aprobare a substanțelor active [...] glifosat [...] (JO 2015, L 276, p. 48) și (UE) 2016/1056 din 29 iunie 2016 de modificare a Regulamentului de punere în aplicare (UE) nr. 540/2011 în ceea ce privește prelungirea perioadei de aprobare a substanței active glifosat (JO 2016, L 173, p. 52), Comisia a prelungit în mod succesiv perioada de aprobare a substanței active glifosat până la 30 iunie 2016, iar apoi până la 15 decembrie 2017.

- 11 Prin intermediul actului în litigiu, adoptat la 12 decembrie 2017, Comisia a reînnoit, în anumite condiții, perioada de aprobare a substanței active glifosat până la 15 decembrie 2022.

Cu privire la competențele Région de Bruxelles-Capitale în materie de produse fitosanitare

- 12 Competențele Région de Bruxelles-Capitale în materie de produse fitosanitare au fost descrise la punctele 9-17 din ordonanța atacată. Aceste puncte, care nu sunt contestate în cadrul prezentului recurs, au următorul cuprins:

„9 Reclamanta, Région de Bruxelles-Capitale, este una dintre cele trei regiuni cărora, potrivit articolului 39 din Constituția belgiană, le sunt atribuite prin lege anumite competențe.

10 Printre aceste competențe se numără, potrivit articolului 6 alineatul 1 punctul II subpunctul 1 din loi spéciale de réformes institutionnelles du 8 août 1980 (Legea specială privind reforma instituțiilor din 8 august 1980) (*Moniteur belge* din 15 august 1980, p. 9434, denumită în continuare «Legea specială»), «[p]rotecția mediului, în special cea a solului, a subsolului, a apei și a aerului împotriva poluării și a agresiunilor [...]». În temeiul acestei dispoziții, reclamanta este competentă să reglementeze utilizarea produselor fitosanitare pe teritoriul său.

11 Potrivit articolului 6 alineatul 1 punctul II subpunctul 1 din Legea specială, autoritatea federală este totuși competentă să «[s]tabilească standarde pentru produse». Așadar, autoritatea federală este cea care examinează aceste cereri de autorizație de introducere pe piață a produselor fitosanitare și care eliberează astfel de autorizații în Belgia, în conformitate cu articolul 28 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1107/2009. Potrivit articolului 6 alineatul 4 [punctul 1] din Legea specială, regiunile participă totuși la exercitarea acestei competențe.

12 Articolul 7 din arrêté royal belge du 28 février 1994 relatif à la conservation, à la mise sur le marché et à l'utilisation des pesticides à usage agricole (Decretul regal belgian din 28 februarie 1994 privind conservarea, introducerea pe piață și utilizarea pesticidelor de uz agricol) (*Moniteur belge* din 11 mai 1994, p. 12504) prevede că este interzisă introducerea pe piață, prepararea, transportarea, oferirea, expunerea, punerea în vânzare, deținerea, achiziționarea sau utilizarea unui pesticid de uz agricol care nu a fost acreditat în prealabil de ministru. Potrivit articolului 8 din acest decret, «[m]inistrul sau un funcționar desemnat în acest scop de ministru acordă acreditarea pe baza avizului comitetului de acreditare menționat la articolul 9». Potrivit articolului 9 din decretul menționat, comitetul de acreditare este compus din 12 membri numiți de ministru (denumit în continuare «comitetul de acreditare»), printre care «un expert din Région bruxelloise, desemnat de ministrul-șefedinte al guvernului Région Bruxelles-Capitale».

13 La 20 iunie 2013, reclamanta a adoptat ordonnance relative à une utilisation des pesticides compatible avec le développement durable en Région de Bruxelles-Capitale (Ordonanța privind o utilizare a pesticidelor compatibilă cu dezvoltarea durabilă în Région de Bruxelles-Capitale) (*Moniteur belge* din 21 iunie 2013, p. 40062, denumită în continuare «Ordonanța din 20 iunie 2013»). Potrivit articolului 1 primul paragraf din aceasta, ordonanța transpune Directiva [2009/128].

14 Potrivit articolului 1 al treilea paragraf din Ordonanța din 20 iunie 2013, reclamanta «poate determina pesticidele a căror utilizare este interzisă din cauza riscurilor pe care le reprezintă pentru sănătatea umană sau pentru mediu».

- 15 La 10 noiembrie 2016, reclamanta a adoptat, în temeiul Ordonanței din 20 iunie 2013, arrêté interdisant l'utilisation de pesticides contenant du glyphosate en Région de Bruxelles-Capitale (Decretul de interzicere a pesticidelor care conțin glifosat în Région de Bruxelles-Capitale) (*Moniteur belge* din 2 decembrie 2016, p. 79492, denumit în continuare «Decretul din 10 noiembrie 2016»).
- 16 Din cererea introductivă rezultă că Decretul din 10 noiembrie 2016 face obiectul unei acțiuni în anulare aflate pe rolul section du contentieux administratif du Conseil d'État (Secția de contencios administrativ a Consiliului de Stat[, Belgia]). Acțiunea privește în esență pretinsa încălcare a anumitor dispoziții din Regulamentul nr. 1107/2009, precum și a articolelor 34, 35 și 36 TFUE. În această cauză, reclamanta consideră că aprobarea glifosatului la nivelul Uniunii și autorizarea anumitor produse fitosanitare care conțin această substanță de către autoritatea federală belgiană nu pot fi compromise de o interdicție totală de utilizare a produselor menționate pe teritoriul Région de Bruxelles-Capitale.
- 17 În sfârșit, trebuie arătat că reclamanta este asociată lucrărilor comitetelor de comitologie la nivelul Uniunii, unde reprezintă prin rotație Regatul Belgiei. În cadrul acestei atribuții, ea a participat la o coordonare cu celelalte regiuni belgiene în amonte de lucrările privind substanța activă glifosat desfășurate de Standing Committee on Plants, Animals, Food and Feed (Comitetul permanent pentru plante, animale, produse alimentare și hrană pentru animale [...]) prin intermediul comité de coordination de la politique internationale de l'environnement instituit prin accord de coopération, du 5 avril 1995, entre l'État fédéral, la Région flamande, la Région wallonne et la [requérante] relatif à la politique internationale de l'environnement (Acordul de cooperare din 5 aprilie 1995 între statul federal, Regiunea flamandă, Regiunea valonă și [reclamantă] privind politica internațională de mediu) (*Moniteur belge* din 13 decembrie 1995, p. 33436)."

Acțiunea în fața Tribunalului și ordonanța atacată

- 13 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 8 martie 2018, Région de Bruxelles-Capitale a solicitat anularea actului în litigiu.
- 14 Prin înscris separat, Comisia a ridicat, în temeiul articolului 130 din Regulamentul de procedură al Tribunalului, o excepție de inadmisibilitate întemeiată pe lipsa interesului recurente de a exercita acțiunea.
- 15 Prin ordonanța atacată, Tribunalul a admis această excepție și a respins acțiunea ca inadmisibilă, pentru motivul că Région de Bruxelles-Capitale nu este vizată în mod direct de actul în litigiu, în sensul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE.

Concluziile părților din recurs

- 16 Prin recursul formulat, Région de Bruxelles-Capitale solicită Curții:
- anularea ordonanței atacate;
  - declararea ca admisibilă a acțiunii în anulare și trimiterea cauzei spre judecare Tribunalului;
  - obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată aferente judecării în fața celor două instanțe.
- 17 Comisia solicită Curții:
- respingerea recursului;

– obligarea recurenței la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

Observații introductive

- 18 Trebuie amintit că acțiunea unei entități regionale sau locale nu poate fi asimilată acțiunii unui stat membru și, prin urmare, trebuie să îndeplinească condițiile de admisibilitate prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 2 mai 2006, Regione Siciliana/Comisia, C-417/04 P, EU:C:2006:282, punctele 21-24).
- 19 Această dispoziție subordonează admisibilitatea unei acțiuni introduse de o persoană fizică sau juridică împotriva unei decizii al cărei destinatar nu este, aceasta fiind situația Région Bruxelles-Capitale în speță, condiției ca aceasta să fie vizată în mod direct și individual de această decizie sau, dacă este vorba despre un act normativ, ca ea să fie vizată în mod direct de acesta și ca actul normativ menționat să nu presupună măsuri de executare.
- 20 În speță, Tribunalul, sesizat cu o excepție de inadmisibilitate întemeiată pe lipsa de interes a Région de Bruxelles-Capitale în a solicita anularea actului în litigiu, și-a limitat examinarea la aspectul dacă aceasta era vizată în mod direct de actul menționat și a considerat, în ordonanța atacată, că această condiție nu era îndeplinită.
- 21 În susținerea recursului său împotriva acestei ordonanțe, Région de Bruxelles-Capitale invocă două motive, întemeiate, primul, pe încălcarea Convenției privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu, semnată la Aarhus la 25 iunie 1998 și aprobată în numele Comunității Europene prin Decizia 2005/370/CE a Consiliului din 17 februarie 2005 (JO 2005, L 124, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 201, denumită în continuare „Convenția de la Aarhus”), și, al doilea, pe faptul că Tribunalul a concluzionat în mod eronat în sensul inexistenței unei afectări directe de către actul în litigiu.

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe încălcarea Convenției de la Aarhus

Argumentația părților

- 22 Prin intermediul primului aspect al primului motiv, Région de Bruxelles-Capitale reproșează Tribunalului că, la punctele 34-36 din ordonanța atacată, a refuzat să ia în considerare articolul 9 din Convenția de la Aarhus în examinarea admisibilității acțiunii sale. Ea apreciază că, din moment ce această acțiune intră în domeniul de aplicare al convenției menționate, condițiile de admisibilitate prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE trebuie interpretate în lumina acestui articol 9 din Convenția de la Aarhus privind accesul la justiție.
- 23 Prin intermediul celui de al doilea aspect al primului motiv, recurența critică faptul că Tribunalul a apreciat, la punctul 37 din ordonanța atacată, că aceasta nu explicase cu suficientă precizie în ce mod trimiterea la Convenția de la Aarhus este de natură să influențeze aprecierea afectării sale directe și individuale în prezenta cauză.
- 24 Comisia solicită respingerea motivului în întregime.

Aprecierea Curții

- 25 În ceea ce privește primul aspect al primului motiv, trebuie amintit că, deși, în temeiul articolului 216 alineatul (2) TFUE, acordurile internaționale încheiate de Uniune sunt obligatorii pentru instituțiile acesteia și prevalează, în consecință, asupra actelor pe care acestea le emit (Hotărârea din 3 iunie 2008, Intertanko și alții, C-308/06, EU:C:2008:312, punctul 42, Hotărârea din 21 decembrie 2011, Air Transport Association of America și alții, C-366/10, EU:C:2011:864, punctul 50 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 13 ianuarie 2015, Consiliul și Comisia/Stichting Natuur en Milieu și Pesticide Action Network Europe, C-404/12 P și C-405/12 P, EU:C:2015:5, punctul 44), aceleași acorduri internaționale nu pot prevala asupra dreptului primar al Uniunii.
- 26 Rezultă că articolul 9 din Convenția de la Aarhus nu poate avea ca efect modificarea condițiilor de admisibilitate a acțiunilor în anulare prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE.
- 27 În aceste condiții, primul aspect al primului motiv, întemeiat pe faptul că Tribunalul ar fi apreciat admisibilitatea acțiunii fără să țină seama de Convenția de la Aarhus, nu poate fi decât respins.
- 28 Pe de altă parte, din moment ce argumentul întemeiat pe refuzul Tribunalului de a lua în considerare articolul 9 din Convenția de la Aarhus trebuie respins, critica motivelor prin care, la punctul 37 din ordonanța atacată, Tribunalul a înlăturat acest argument este inoperantă. În consecință, al doilea aspect al primului motiv de recurs nu poate fi decât înlăturat.
- 29 Din ceea ce precedă rezultă că primul motiv de recurs trebuie să fie respins.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe faptul că Tribunalul a decis în mod eronat în sensul inexistenței unei afectări directe a recurenței de către actul în litigiu

- 30 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, condiția privind „afectarea directă” înseamnă că măsura trebuie, pe de o parte, să producă în mod direct efecte asupra situației juridice a particularului și, pe de altă parte, să nu lase nicio putere de apreciere destinatarilor acestei măsuri care sunt însărcinați cu punerea sa în aplicare, aceasta având un caracter pur automat și decurgând doar din reglementarea Uniunii, fără aplicarea altor norme intermediare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 5 mai 1998, Glencore Grain/Comisia, C-404/96 P, EU:C:1998:196, punctul 41, precum și Hotărârea din 5 noiembrie 2019, BCE și alții/Trasta Komerbanka și alții, C-663/17 P, C-665/17 P și C-669/17 P, EU:C:2019:923, punctul 103).
- 31 Al doilea motiv trebuie examinat în lumina acestei jurisprudențe, el fiind subdivizat în patru aspecte.

Cu privire la primul aspect al celui de al doilea motiv

– Argumentația părților

- 32 Prin intermediul primului aspect al celui de al doilea motiv, Région de Bruxelles-Capitale susține că Tribunalul a considerat în mod eronat, la punctele 50-55 din ordonanța atacată, că actul în litigiu nu avea ca efect menținerea validității autorizațiilor existente de introducere pe piață a produselor fitosanitare care conțin substanța activă glifosat. Astfel, acest act ar fi permis ca asemenea autorizații să își producă în continuare efectele, în condițiile în care, în lipsa unei reînnoiri a aprobării substanței active respective, aceste autorizații ar fi devenit *ipso facto* caduce.
- 33 Comisia solicită respingerea primului aspect al celui de al doilea motiv.

– *Aprecierea Curții*

- 34 Din articolul 20 alineatul (2) al doilea paragraf din Regulamentul nr. 1107/2009 rezultă că, dacă aprobarea unei substanțe active nu este reînnoită de legiuitorul Uniunii din cauza unor riscuri imediate legate de sănătatea umană, sănătatea animală sau de mediu, autorizațiile de introducere pe piață a produselor fitosanitare care conțin această substanță activă eliberate de statele membre sunt caduce, iar aceste produse se retrag de pe piață imediat.
- 35 Totuși, reînnoirea aprobării unei substanțe active nu are un efect comparabil cu inexistența reînnoirii. Astfel, aceasta nu determină confirmarea, prelungirea sau reînnoirea autorizațiilor de introducere pe piață a produselor fitosanitare care o conțin, din moment ce titularii acestora trebuie, în temeiul articolului 43 alineatul (2) din Regulamentul nr. 1107/2009, să solicite reînnoirea sa în termen de trei luni de la reînnoirea aprobării substanței active, cerere cu privire la care statele membre trebuie ele însele să ia o hotărâre în termen de 12 luni, în conformitate cu alineatul (5) al acestui articol.
- 36 În consecință, prin faptul că a statuat că actul în litigiu nu avea ca efect să confirme validitatea autorizațiilor de introducere pe piață a produselor fitosanitare care conțin substanța activă glifosat, Tribunalul nu a săvârșit o eroare de drept.

Cu privire la al doilea aspect al celui de al doilea motiv

– *Argumentația părților*

- 37 Prin intermediul celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv, Région de Bruxelles-Capitale critică motivele prin care Tribunalul a înlăturat, la punctele 56-59 din ordonanța atacată, argumentul său întemeiat pe faptul că ar fi afectată în mod direct de actul în litigiu, întrucât acesta ar obliga-o să se pronunțe cu privire la reînnoirea autorizațiilor de introducere pe piață a produselor fitosanitare care conțin glifosat în termen de maximum 12 luni de la intrarea sa în vigoare, în temeiul articolului 43 alineatul (5) din Regulamentul nr. 1107/2009.
- 38 În primul rând, Tribunalul s-ar fi înșelat, la punctul 57 din ordonanța atacată, statuând că obligația de a se pronunța cu privire la cererile de reînnoire a autorizațiilor de introducere pe piață a produselor fitosanitare revine autorității federale belgiene, iar nu Région de Bruxelles-Capitale. Astfel, aceasta din urmă ar participa în mod necesar la procedura decizională, din moment ce, în temeiul dreptului național, ea ar face parte din comitetul de acreditare de la care ministrul competent pentru reînnoirea autorizațiilor menționate trebuie să primească avizul.
- 39 În al doilea rând, Tribunalul ar fi săvârșit, de asemenea, o eroare de drept atunci când a considerat, la punctul 58 din ordonanța atacată, că participarea Région de Bruxelles-Capitale la examinarea cererilor de reînnoire a autorizațiilor de introducere pe piață a produselor care conțin glifosat este un efect direct al articolului 43 alineatele (5) și (6) din Regulamentul nr. 1107/2009, iar nu al actului în litigiu. Astfel, în mai multe cauze, afectarea directă a recurenteii ar fi fost admisă, chiar dacă actul pe care aceasta îl ataca nu o afecta decât prin intermediul unui alt act al Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 mai 2017, Deza/ECHA, T-115/15, EU:T:2017:329, punctele 30-35).
- 40 Comisia solicită respingerea celui de al doilea aspect al celui de al doilea motiv.

– *Aprecierea Curții*

- 41 În primul rând, este cert că obligația pusă în sarcina statelor membre în temeiul articolului 43 alineatele (5) și (6) din Regulamentul nr. 1107/2009, pe de o parte, de a lua o hotărâre cu privire la reînnoirea autorizației de introducere pe piață pentru un produs fitosanitar în termen de maximum 12

luni de la reînnoirea aprobării pentru substanța activă din compoziția produsului menționat, această cerere trebuind introdusă în termen de 3 luni de la reînnoirea aprobării substanței active menționate, și, pe de altă parte, în cazul în care nu se adoptă nicio decizie cu privire la reînnoirea autorizației înainte de expirarea acesteia, de a prelungi autorizația pentru perioada necesară revine, în Belgia, autorității federale, aceasta fiind competentă în temeiul dreptului național pentru „stabilirea unor standarde pentru produse”, iar nu regiunilor precum recurenta.

- 42 Deși este adevărat că dreptul național prevede că regiunile „participă la elaborarea reglementărilor federale în materie de standarde pentru produse” și că, în special în temeiul articolului 7 din Decretul regal din 28 februarie 1994, introducerea pe piață și utilizarea unui pesticid de uz agricol nu pot fi acreditate de ministrul federal competent decât cu avizul unui comitet în care Région de Bruxelles-Capitale este reprezentată de un expert, această competență consultativă nu constituie un efect direct al articolului 43 alineatele (5) și (6) din Regulamentul nr. 1107/2009. În aceste condiții, critica invocată de recurentă împotriva punctului 57 din ordonanța atacată trebuie să fie respinsă.
- 43 În al doilea rând, trebuie să se constate că, contrar celor susținute de recurentă, Tribunalul nu a arătat, la punctul 58 din ordonanța atacată, că participarea Région de Bruxelles-Capitale la examinarea cererilor de reînnoire a autorizațiilor de introducere pe piață a produselor care conțin glifosat ar fi un efect direct al articolului 43 alineatele (5) și (6) din Regulamentul nr. 1107/2009, iar nu al actului în litigiu. Astfel, Tribunalul s-a limitat să arate, la acest punct, că argumentul recurente, astfel cum l-a prezentat aceasta, nu invocă efectele actului în litigiu în sine, ci doar pe cele ale articolului 43 alineatele (5) și (6) din acest regulament. Prin urmare, critica invocată de recurentă împotriva punctului 58 din ordonanța atacată este inoperantă.
- 44 În plus, din moment ce primul motiv de respingere a argumentului recurente de către Tribunal, menționat la punctul 57 din ordonanța atacată, este fondat, astfel cum s-a arătat la punctul 42 din prezenta hotărâre, al doilea motiv de respingere a aceluiași argument care figurează la punctul 58 din ordonanța atacată prezintă un caracter subsidiar. Așadar, critica invocată de recurentă este de asemenea inoperantă din acest motiv (a se vedea prin analogie Hotărârea din 13 septembrie 2007, Common Market Fertilizers/Comisia, C-443/05 P, EU:C:2007:511, punctul 137) și, prin urmare, trebuie respinsă.
- 45 Din ceea ce precedă rezultă că al doilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al treilea aspect al celui de al doilea motiv

– Argumentația părților

- 46 Prin intermediul celui de al treilea aspect al celui de al doilea motiv, recurenta critică motivele pentru care Tribunalul a înlăturat, la punctele 60-63 din ordonanța atacată, argumentul său întemeiat pe faptul că, ținând seama de procedura de recunoaștere reciprocă prevăzută la articolele 40-42 din Regulamentul nr. 1107/2009, actul în litigiu are ca efect neutralizarea în mare măsură a capacității comitetului de acreditare și, în consecință, a propriei sale capacități de a se opune autorizării unui produs fitosanitar care conține glifosat, dacă acest produs a fost deja autorizat în alt stat membru.
- 47 În primul rând, Région de Bruxelles-Capitale reproșează Tribunalului că a apreciat că procedura de recunoaștere reciprocă nu creează un automatism și că articolul 41 alineatul (1), precum și articolul 36 alineatul (3) din Regulamentul nr. 1107/2009 lasă o marjă de apreciere statului membru sesizat cu o cerere de recunoaștere reciprocă. În plus, această apreciere a Tribunalului nu ar fi motivată.

48 În al doilea rând, Région de Bruxelles-Capitale apreciază că Tribunalul a arătat, în mod vădit eronat, la punctul 63 din ordonanța atacată, că efectele procedurii de recunoaștere reciprocă nu reprezintă consecința directă a actului în litigiu.

49 Comisia solicită respingerea celui de al treilea aspect al celui de al doilea motiv.

– *Aprecierea Curții*

50 În primul rând, din jurisprudența citată la punctul 30 din prezenta hotărâre rezultă că una dintre cele două condiții cumulative care permit să se stabilească faptul că o măsură afectează în mod direct un particular este că aceasta nu lasă nicio putere de apreciere destinatarilor acestei măsuri care sunt însărcinați cu punerea sa în aplicare.

51 Or, astfel cum a amintit Tribunalul la punctul 61 din ordonanța atacată, atunci când un stat membru primește o cerere de autorizație de introducere pe piață a unui produs fitosanitar deja autorizat pentru aceeași utilizare de alt stat membru, acesta nu este obligat să îi dea curs, din moment ce, *primo*, articolul 41 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1107/2009 îi permite să țină seama de circumstanțele specifice pe teritoriul său și, *secundo*, articolul 36 alineatul (3) din acest regulament, la care face trimitere articolul 41 din acesta, precizează, pe de o parte, că poate impune măsuri de reducere a riscurilor legate de sănătatea umană sau animală sau de mediu și, pe de altă parte, că poate chiar refuza eliberarea autorizației, atunci când măsurile de reducere a riscurilor nu permit să răspundă la preocupările acestui stat membru, având în vedere împrejurările specifice legate de mediu și de agricultură. Așadar, Tribunalul a concluzionat în mod întemeiat că procedura de recunoaștere reciprocă nu creează un automatism și lasă o marjă de apreciere statului membru sesizat cu o cerere de recunoaștere reciprocă.

52 Din ceea ce precedă rezultă că recurenta nu poate reproșa în mod întemeiat Tribunalului că la acest punct a săvârșit o eroare de drept și că aprecierea sa este afectată de insuficiența motivării.

53 În al doilea rând și în orice caz, Tribunalul a considerat în mod întemeiat, contrar celor susținute de recurentă, că efectele procedurii de recunoaștere reciprocă nu reprezintă ele însele consecința directă a actului în litigiu. Astfel, este necesar să se observe că aprobarea unei substanțe active nu este decât una dintre cerințe în ansamblul celor enumerate la articolul 29 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1107/2009, căreia îi este subordonată autorizația de introducere pe piață a unui produs fitosanitar care conține această substanță activă. În plus, eliberarea unei astfel de autorizații într-un stat membru nu conduce ea însăși la autorizare în celelalte state membre, întrucât articolul 40 din acest regulament prevede, în condițiile pe care le stabilește, că titularul unei autorizații acordate într-un stat membru poate, pe baza procedurii de recunoaștere reciprocă, solicita autorizarea aceluiași produs fitosanitar într-un alt stat membru. În sfârșit și astfel cum s-a arătat la punctul precedent, acest din urmă stat membru nu este obligat să acorde această autorizație în orice împrejurare.

54 Din ceea ce precedă rezultă că al treilea aspect al celui de al doilea motiv trebuie respins.

Cu privire la al patrulea aspect al celui de al doilea motiv

– *Argumentația părților*

55 Prin intermediul celui de al patrulea aspect al celui de al doilea motiv, recurenta critică motivele expuse la punctele 66-77 din ordonanța atacată, prin care Tribunalul a respins argumentul său întemeiat pe efectele actului în litigiu asupra validității Decretului din 10 noiembrie 2016 și, prin urmare, pe consecințele sale asupra litigiului al cărui obiect este acest decret.

- 56 În primul rând, Région de Bruxelles-Capitale apreciază că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a aplicat condiției de afectare directă testul dezvoltat în Hotărârea din 5 octombrie 2005, Land Oberösterreich și Austria/Comisia (T-366/03 și T-235/04, EU:T:2005:347), în ceea ce privește criteriul afectării individuale, confundând astfel cele două cerințe prevăzute la articolul 263 al patrulea paragraf TFUE.
- 57 În al doilea rând, Région de Bruxelles-Capitale reproșează Tribunalului că nu a evaluat riscul pe care actul în litigiu îl reprezintă pentru validitatea interdicției de utilizare a pesticidelor care conțin glifosat, instituită prin decretul său din 10 noiembrie 2016.
- 58 În al treilea rând, Région de Bruxelles-Capitale susține că adoptarea, în pofida unui context juridic defavorabil, a Decretului din 10 noiembrie 2016 a fost dictată de preocupări de interes general de natură politică, iar nu numai de considerații juridice.
- 59 În al patrulea rând, ordonanța atacată ar contrazice în mod vădit, potrivit Région de Bruxelles-Capitale, Hotărârea Tribunalului din 13 decembrie 2018, Ville de Paris, Ville de Bruxelles și Ayuntamiento de Madrid/Comisia (T-339/16, T-352/16 și T-391/16, EU:T:2018:927). În această din urmă hotărâre, Tribunalul ar fi considerat că orașele reclamante, care luaseră măsuri pentru a limita poluarea aerului legată de circulația autovehiculelor pe teritoriul lor, erau vizate în mod direct de un regulament care stabilea valorile maxime autorizate ale emisiilor de oxid de azot în condiții reale de condus pentru vehiculele ușoare pentru pasageri și vehiculele ușoare comerciale la un nivel superior celui prevăzut de norma „Euro 6”. Cu alte cuvinte, Tribunalul ar fi apreciat că simpla nelegalitate virtuală, respectiv care încă nu a fost constatată printr-o decizie judecătorească, a unor astfel de măsuri în raport cu acest regulament era suficientă pentru a face ca orașele în cauză să fie vizate în mod direct de acesta din urmă. Or, în ordonanța atacată, Tribunalul ar fi concluzionat că nelegalitatea virtuală a Decretului din 10 noiembrie 2016 în raport cu actul în litigiu nu era suficientă pentru a demonstra afectarea directă a recurentei de această decizie.
- 60 În al cincilea rând, Région de Bruxelles-Capitale reproșează Tribunalului că ordonanța atacată este afectată de un viciu de motivare, prin faptul că acesta s-a abținut de la examinarea argumentului potrivit căruia actul în litigiu afectează în mod direct poziția sa juridică, întrucât menține interesul de a exercita acțiunea al autorilor acțiunilor în anulare împotriva Decretului din 10 noiembrie 2016.
- 61 Comisia solicită respingerea celui de al patrulea aspect al celui de al doilea motiv.

– *Aprecierea Curții*

- 62 În primul rând, împrejurarea că, potrivit recurentei, Tribunalul ar fi interpretat în mod eronat propria sa jurisprudență nu constituie în sine o eroare de drept pe care s-ar putea întemeia un recurs. Pe de altă parte, critica întemeiată pe o confuzie între criteriile afectării directe și afectării individuale nu este însoțită de nicio precizare care să permită aprecierea temeiniciei sale și, așadar, nu poate fi decât respinsă.
- 63 În al doilea rând, trebuie arătat că legalitatea Decretului din 10 noiembrie 2016, contestată în cadrul unei acțiuni în fața Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia), nu poate fi în orice caz afectată de actul în litigiu, acesta din urmă fiind adoptat ulterior datei de adoptare a decretului menționat. Pe de altă parte, nici riscul unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor la inițiativa Comisiei, evocat în termeni aluzivi în recurs, nici îndoielile cu privire la validitatea regimului de interzicere a utilizării pesticidelor care conțin glifosat în raport cu constituția belgiană, pentru care recurenta nu clarifică legătura cu actul în litigiu, nu sunt de natură să stabilească faptul că acesta din urmă o afectează în mod direct. În aceste condiții, recurenta nu demonstrează că actul în litigiu ar reprezenta un risc pentru acest regim de interzicere.

- 64 În al treilea rând, din jurisprudența Curții amintită la punctul 30 din prezenta hotărâre reiese că condiția privind „afectarea directă” înseamnă în special că măsura în discuție trebuie să producă în mod direct efecte asupra situației juridice a persoanei fizice sau juridice care intenționează să formuleze o acțiune în temeiul articolului 263 al patrulea paragraf TFUE. Astfel, o asemenea condiție trebuie apreciată numai în raport cu efectele juridice ale măsurii, efectele politice eventuale ale acesteia neavând incidență asupra acestei aprecieri. Prin urmare, un astfel de argument nu poate fi decât respins.
- 65 În al patrulea rând, argumentația recurentei întemeiată pe Hotărârea din 13 decembrie 2018, Ville de Paris, Ville de Bruxelles și Ayuntamiento de Madrid/Comisia (T-339/16, T-352/16 și T-391/16, EU:T:2018:927), nu arată în ce mod împrejurarea, presupunând că este dovedită, că soluția adoptată în ordonanța atacată contrazice această hotărâre ar fi ca atare de natură să determine nelegalitatea ordonanței menționate. Așadar, această critică trebuie să fie de asemenea respinsă.
- 66 În al cincilea rând, deși Région de Bruxelles-Capitale reproșează Tribunalului că nu i-a examinat argumentul potrivit căruia actul în litigiu afectează în mod direct poziția sa juridică, menținând interesul de a exercita acțiunea al autorilor acțiunilor în anulare împotriva Decretului din 10 noiembrie 2016, este necesar să se arate că acest argument nu a fost prezentat de recurentă decât în răspunsul său la excepția de inadmisibilitate ridicată de Comisie. În consecință, acesta nu poate fi considerat un motiv pe care Tribunalul era obligat să îl examineze. Prin urmare, critica trebuie respinsă.
- 67 Din ceea ce precedă rezultă că al patrulea aspect al celui de al doilea motiv, precum și recursul în ansamblul său trebuie respinse.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 68 Potrivit articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acest regulament, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât Comisia a solicitat obligarea Région de Bruxelles-Capitale la plata cheltuielilor de judecată, iar Région de Bruxelles-Capitale a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară și hotărăște:

1) Respinge recursul.

2) Obligă Région de Bruxelles-Capitale la plata cheltuielilor de judecată.

Semnături